

провадження, окрім тих випадків, де полювання забезпечує стабільність чисельності певної популяції. Потребується створити механізм реєстрації бездомних тварин, їх стерилізації. Створити окремий реєстр і зобов'язати господарів вносити туди домашніх тварин, їх загальний стан та вагітність, задля попередження позбування потомства способом підкидання на вулиці міст. Варто запровадити обов'язкове чіпування тварин та адміністративну відповідальність за викинутих на вулицю тварин. Важливо заборонити цирки з тваринами, забезпечити більш жорстокий державний контроль за зоопарками. Необхідна пропаганда гуманності та загальнолюдських цінностей в суспільстві, законними методами змусити правоохоронні органи не ігнорувати факти жорсткого поводження з тваринами.

Отже, ми вважаємо, що втілення цих ініціатив позитивно вплине на рівень поводження з тваринами в державі та сприятиме скороченню кількості безпритульних тварин, які найчастіше стають жертвами злочинців.

Список використаних джерел та літератури:

1. Головка І.А. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / І. А. Головка. К., 2010. 200 с.
2. Дубіна І.О. Кримінологічні аспекти жорстокого поводження із тваринами в Україні. Порівняльно-аналітичне право. № 4. 2018. С. 376-379.
3. ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>.
4. Вереша Р.В. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (порівняльно-правовий аспект). Вісник Академії адвокатури України. Том 11 число 1 (29). 2014. С. 53-61.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Калмиков Д.Ю. Правова оцінка жорстокого поводження з тваринами за законодавством України. Вісник Верховного Суду України. № 11 (171). 2014. С. 38-44.

Магась-Демидас Ю.І.,
кандидат історичних наук, доцент,
Житомирський державний університет ім. І. Франка

СТРАХУВАННЯ РОБІТНИКІВ НА ВИПАДОК ХВОРОБИ ЗА ЗАКОНОМ 1912 РОКУ В ЦАРСЬКІЙ РОСІЇ

Друга половина ХІХ ст. в Європі пройшла під знаком вирішення робітничого питання, під яким розуміли поліпшення умов праці і побуту найманих працівників. В окремих країнах, зокрема в Англії, вже в першій половині ХІХ ст. приймалися відповідні закони. Певні кроки в цьому напрямку робили Пруссія, Австрія, Баварія тощо. Одним зі способів вирішення робітничого питання було введення обов'язкового соціального страхування. У цьому питанні успішно просувалася Німеччина, яка і стала орієнтиром для Російської імперії в плані розвитку системи обов'язкового соціального страхування.

У Німеччині страхові товариства й лікарняні каси утворювалися виходячи з галузевої приналежності підприємств. Ще однією суттєвою особливістю німецької системи соціального страхування було поширення страхових товариств і лікарняних кас не тільки на промислових підприємствах, а й в межах окремих місцевостей. На відміну від німецької системи обов'язкового соціального страхування, російським законодавством передбачалося створення лише фабричних кас (при підприємстві) [1, с. 100-101].

Першим кроком до забезпечення захисту прав робітників стали «Тимчасові правила про товариства і союзи» (4 березня 1906 р.) [5]. Вони дозволяли створювати професійні спілки. Проте, останні не могли задовольнити потреби робітників у страхуванні.

У 23 червня 1912 р. третя державна Дума прийняла пакет законів про забезпечення робітників у зв'язку з нещасними випадками і через хворобу [2]. Норми, що стосувалися забезпечення по старості та інвалідності, залишилися на стадії обговорення. Закон 1912 р. закріпив практику страхування робітників, що вже склалася, і привніс новий елемент обов'язковості й державного контролю. Він був покликаний здійснити широкомасштабну соціальну реформу (відповідно до наряду, заданого П. А. Століпіним у 1906 р.). Документ вперше включав у себе комплекс заходів щодо забезпечення робітників в результаті нещасних випадків і по хворобі, завершивши формування системи страхування робітників у царській Росії.

Закон 1912 р. був складним, багаторівневим нормативним актом. У його структурі налічувалося в цілому 286 статей. Структура закону складала два великих блоки: перший блок характеризував сам процес соціального забезпечення робітників у зв'язку з нещасними випадками і через хворобу, другий представляв організаційну сторону майбутнього страхування. Процедура страхування розкривалася в положеннях закону "про забезпечення робітників на випадок хвороби" (115 статей) і "про страхування робітників від нещасних випадків" (120 статей).

Закон 1912 р. в частині страхування від нещасних випадків містив як загальні постанови з позначенням кола підприємств, кількості застрахованих осіб, з їхніми правами та обов'язками (перші 68 статей закону), так і окремі пункти щодо страхових товариств (з 69 по 120 ст.). У ньому деталізувалися багато положень попереднього закону 1903 р. про винагороду потерпілих від нещасних випадків підприємцями або ж, навпаки, узагальнювались деякі позиції. Закон 1912 р., розвиваючи ідею забезпечення робітників у зв'язку з нещасними випадками (положення, прийняті в 1903 р.), вибудовував систему зобов'язань сторін і страхових гарантій. Допомога та пенсії у зв'язку з нещасними випадками виплачувалися за новим положенням страховими товариствами.

Учасниками товариств в примусовому порядку ставали власники підприємств. Справами страхових товариств управляли Загальні збори (встановлювали правила про видачу виплат, про запобігання нещасним випадкам, про запобіжні заходи на виробництві) [3].

Згідно із законом 1912 р. забезпечення робітників у разі хвороби було покладено на створювані для цього лікарняні каси. Капітал для видачі допомоги складався з внесків робітників у розмірі від 1 до 2% заробітної плати (в залежності від кількості учасників лікарняної каси і рішення зборів її членів), а також доплати промисловців у розмірі $\frac{2}{3}$ загального внеску робітників. Виплату допомоги по хворобі лікарняні каси починали з четвертого дня захворювання. Робітник, застрахований в установленому порядку на випадок каліцтва, отримував допомогу з дня нещасного випадку. Виплати на випадок хвороби мали сплачуватися в протязі не більше 26 тижнів, а при повторних захворюваннях – не більше 30 тижнів на рік. Внаслідок нещасного випадку допомога видавалася протягом перших 13 тижнів, а потім, після встановлення ступеня працездатності, потерпілому робочому призначалася пенсія, виплата якої лягала вже на страхові товариства.

Допомога на випадок хвороби або каліцтва встановлювалася законом в розмірі від $\frac{1}{2}$ до $\frac{2}{3}$ заробітної плати при наявності непрацюючої дружини і малолітніх дітей, решті випадків – в розмірі від $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ заробітної плати. Пенсії при повній втраті працездатності встановлювалися законом 1912 р., як і законом 1903 р., в розмірі $\frac{2}{3}$ середньої заробітної плати з розрахунку 280 робочих днів плюс натуральні видачі (продукти, квартира), якщо вони мали місце, а при частковій – в залежності від ступеня втрати працездатності. Пенсії за померлого від нещасного випадку працівника виплачувалися в залежності від ступеня споріднення: вдові – $\frac{1}{3}$, дітям – $\frac{1}{6}$, в цілому ж виплати не перевищували $\frac{2}{3}$ заробітної плати померлого. Наскільки мізерною була ця сума, можна судити хоча б з того, що середній річний заробіток фабрично-заводського робітника у 1904 р. дорівнював 214 руб. Допомога на похорон повинна була видаватися лікарняними касами в межах 20-30-кратного денного заробітку померлого робітника за рахунок страхових товариств (за законом 1903 р. Допомога на похорон становила 30 руб. для дорослого і підлітка і 15 руб. – для малолітнього). Нарешті, згідно із законом 1912 р., як і за законом 1903 р., передбачалася можливість заміни пенсії одноразовою сумою (10-кратна капіталізація пенсії).

Значним недоліком закону 1912 р. було те, що його дія поширювалася тільки на Європейську Росію і Кавказ, тоді як на решті території продовжували діяти правила 1903 р. Крім цього, закони 1903 і 1912 рр. не стосувалися будівельних і сільськогосподарських робітників, а також працівників кустарних і ремісничих майстерень. Положення закону від 23 червня 1912 р. поширювалися на залізничний транспорт, окрім випадків, коли пенсії, згідно із законом про пенсійні каси від 30 травня 1888 р. були вищими, ніж за новим законом. На залізницях не створювалися лікарняні каси, тому самі залізничники в виплатах для хворих і скалічених робітників не брали участі. Як і раніше, правління доріг зобов'язані були видавати своїм службовцям, майстровим і робітникам допомогу під час хвороби, причому вони повинні були бути не меншими, ніж допомога із лікарняних кас. Професійні захворювання не потрапляли під дію цього закону. Представникам ряду професій з підвищеним ризиком (складачі поїздів, стрілочники, оглядачі вагонів, мастильники) в разі

каліцтва пенсія встановлювалася з розрахунку 3/4 фактичного заробітку. Розгляд справ про призначення пенсій було покладено на місцеві комітети, створювані на кожній залізниці. Половина їх членів призначалася, а інша вибиралася з числа службовців [4, с. 75-76].

Отже, закон 1912 р. дещо розширив страхування робітників у порівнянні з попередніми нормативно-правовими актами, насамперед за рахунок страхування від хвороби. Проте, страхове законодавство поширювалося на обмежене коло працівників, розміри виплат були доволі незначними. Порівняно із страховим законодавством Західної Європи, російське надавало робітникам менше можливостей у захисті соціально-економічних прав та інтересів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Чилькина К. В. Система обязательного социального страхования в Российской империи: ориентация и проблемы становления / К. В. Чилькина // Вестник Саратовской государственной юридической академии. – № 1 (102), 2015. – С. 100-105.
2. Об обеспечении рабочих на случай болезни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docs.historyrussia.org/ru/nodes/8462-ob-obespechenii-rabochih-na-sluchay-bolezni#mode/inspect/page/1/zoom/4>
3. Ашмарина С.В. Завершающий этап становления системы страхования в дореволюционной России. Закон 23 июня 1912 г. / С. В. Ашмарина // Режим доступу: <http://www.hist.msu.ru/Labour/Article/1912.htm>
4. Иванов Л. М. Страховой закон 1912 года и его практическое применение / Л. М. Иванов // Отечественная история. – 1995. – №. 5. – С. 73-87.
5. Mahas-Demydas Y., Rudnytska O. Legal status of the trade unions in the Russian empire in 1905–1917 // Східноєвропейський історичний вісник / [головний редактор В. Ільницький]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – Вип. 12. – 232 с. – С. 64-73.

Anna Melnichenko,
undergraduate student of the socio-psychological faculty,
Zhytomyr Ivan Franko State University

SOCIAL POLICY IN UKRAINE: GENDER

Ukrainian society is now under the influence of large-scale economic, political, social and cultural transformations. These processes are accompanied by increased differentiation of society. Gender inequality is one of its manifestations. It is currently inherent in every society, regardless of political system or level of socio-economic development. The problem is the unequal opportunities for women and men within the structure of government, education and employment, as well as income levels.

In the context of today's socio-economic transformation of society, the concept of "gender equality" has received several definitions, which include equality between men and women before the law, in the labor market (equality in remuneration for equal work and access to economic resources), as well as equal opportunities for expressing their interests regardless of gender. Gender equality is proposed to mean not only the equality of legal rights of women and men, but also the equality of